

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 4. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Qurbonov Murodjon Dehqonboy o'g'li</i> "KASHKULI SALIMIY" ASARIDA USMONIY HUKMDORLAR TARIXINING YORITILISHI.....	12-17
<i>Ismoilova Diyoraoy Xursandjon qizi</i> AMIR NASRULLOH DIPLOMATIYASI	18-23
<i>Tursunov Farrux Fulomovich</i> ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДАГИ ТОЖИКЛАРГА ХОС УРФ-ОДАТ ВА МАРОСИМЛАР	24-28
<i>Usmonaliyev Isroiljon Ibrohimjon o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSIDA "O'ZBEK" ETNONIMINING TARQALISHI	29-34
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> YEVIROOSIYO CHORVADOR QABILALARINING FARG'ONA VODIYSIGA KIRIB KELISHI.....	35-40
<i>Esanova Nilufar Pulatovna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA YENGIL SANOAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR	41-46
<i>Abduraхимова Сабоҳат Эргаш қизи</i> БУХОРО АМРЛИГИ ДАВРИДА ЧИРОҚЧИ ТУМАНИНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ТАРИХИ	47-53
<i>Toshturov Shuxrat</i> MUSTAQILLIKKACHA BO'LGAN DAVRDA NAVOIY VILOYATI SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK MUHITGA TA'SIRI	54-60
<i>Kanimkulov Olimjon Sheraliyevich</i> AKADEMIK YAHYO G'ULOMOV FAOLIYATI HAQIDA QAYDLAR ("XORAZMNING SUG'ORILISH TARIXI" ASARI MISOLIDA).....	61-65
<i>Begniyazova Gozzal Allambergenovna</i> QORAQALPOQ XALQ ERTAKLARINING YIG'ILISHI VA NASHR QILINISHI.....	66-70

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Султонов Баходир Файзуллаевич, Тураева Гулизахро Каххоровна, Норбўтаев Бахтиёр Абдурахимович</i> СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ДОНЛИ ЭКИНЛАР ХОСИЛДОРЛИГИНИНГ 2024-2027 ЙИЛГАЧА БЎЛГАН ПРОГНОЗ ПАРАМЕТРЛАРИ.....	71-78
<i>Abdiganieva Zarapshan Salievna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	79-85
<i>Otaxonova Odinaxon Inomovna</i> QORAMOLCHILIK MAHSULOTLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA OZUQA BAZASINI YAXSHILASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	86-94
<i>Rahimov Oйбек Бахтиёрович</i> СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИ БОЗОРИДА МАРКЕТИНГ ФАОЛИЯТИНИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ	95-99
<i>Хушмурадов Оман Намозович</i> СУВ ХЎЖАЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	100-110

<i>Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich</i> BULUTLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BIZNES JARAYONLARNI TASHKIL ETISH YO'LLARI	111-125
<i>Фаттахова Муниса Абдухамитовна</i> ПОНЯТИЕ И ПУТИ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	126-133
<i>Isayev Jahongir Muzaffarovich</i> SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TIZIMINI TA'MINLASH IQTISODIY МЕХАНИЗМНИНГ АСОСИЙ YO'NALISHI SIFATIDA	134-140
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Tilavova Umida Qahramonovna</i> RAQAMLI JAMIYATLAR TIZIMIDA INFORMATSION ETIKA KATEGORIYA VA ТАМОЙИЛЛАРИНИНГ АНАМИЯТИ	141-147
<i>Yulchiyev Avazbek Maxamadjonovich</i> IJTIMOIY TEKNOLOGIYALAR HAQIDAGI G'OYALARNING SHAKLLANISH EVOLYUTSIYASI	148-154
<i>Каримова Гулчеҳра Абдукаримовна</i> ДУНЁ ДИНЛАРИ ВА ТАЪЛИМОТЛАРДА ОТАЛИКНИ ТУШУНИШ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	155-163
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> ISLOM FALSAFASIDA DALILLASH VA VAHS YURITISH USULI ZAMONAVIY ARGUMENTLASH NAZARIYASI TALQINIDA	164-168
<i>Muminov Nozim Naimovich</i> THE PHENOMENOLOGICAL APPROACH IS THE KEY TO UNDERSTANDING THE SPREAD AND TRANSFORMATION OF SUFISM IN THE WEST	169-175
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ	176-180
<i>Mamarasulov Ulug'bek Umirzoqovich</i> SPORT TURLARINING FALSAFIY-ESTETIK TANLILI	181-184
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Исанова Феруза Тулқиновна</i> ЎЗБЕК ТИЛИДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ СОҲАСИГА ОИД ЛЕКСИК БИРЛИКЛАР ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	185-191
<i>Петрухина Наталья Михайловна</i> КОРАНИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В ТВОРЧЕСТВЕ А.С.ПУШКИНА И ЕГО СОВРЕМЕННОКОВ	192-197
<i>Исаров Оман Рисалиевич</i> ЎЗБЕК ВА ИНГЛИЗ ТИЛЛАРИДА ТАКСИС КОНВЕРБИАЛ ВЕРБАЛИЗАЦИЯСИ	198-205
<i>Родина Ирина Витальевна</i> АНТИНОМИЧЕСКАЯ ПАРА «МЕСТЬ» И «ПРОЩЕНИЕ» В ПОВЕСТИ-СКАЗКЕ Л. БОРОДИНА «ГОД ЧУДА И ПЕЧАЛИ»	206-211
<i>Ataeva Gulchekhra Bakhtiyorovna</i> THE ROLE OF IDIOMS IN ENHANCING BUSINESS COMMUNICATION: A STUDY ON THE USAGE OF IDIOMS IN BUSINESS LETTERS	212-220

<i>Erkinova Marxobo</i> ASSOTSIIATIV MAYDON HOSIL QILISHDA LINGVISTIK OMILLARNING O'RNI	221-229
<i>Gulyamova Shahzoda Baxtiyor qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI MATNLARNING SINTAKTIK STRUKTURASI VA PRAGMATIK XOSLANISHI	230-234
<i>Batyrkhanova Madina Oybekovna</i> THE SOMATIC CULTURAL CODES IN THE STUDY OF ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PHRASEOLOGISMS	235-244
<i>Aslonov Shahram Sherzod ugli, Saidova Marjona Abdimutal qizi</i> PECULIARITIES OF TRANSLATION OF POLITICAL TEXTS IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION	245-250
<i>Olimova Dilafruzxon Baxtiyorjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SUBYEKTIV VAHONING IFODALANISHI	251-254
<i>Bobojonov Dilshod Jumaqul o'g'li</i> INGLIZ VA O'ZBEK GAZETA SARLAVHALARIDA PUBLISISTIK USLUB BELGILARINING NAMOYON BO'LISHI	255-260
<i>Абдуллаева Нилуфар Рамазоновна, Шаймарданова Мухлиса Усмановна</i> СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПТА “РАСТЕНИЕ” В СОПОСТАВЛЯЕМЫХ ЯЗЫКАХ	261-266
<i>Хайруллоева Сitora Lutfulloevna</i> PSYCHOLOGICAL NOVELS OF US AND THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGISMS	267-272
<i>Qudratova Muxiba Kamolovna</i> “LYUIS KERROLLNING ALISA MO' JIZALAR MAMLUKATIDA ASARIDAGI HAYVON OBRAZLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI”	273-279
<i>Убоженко Анна Станиславовна</i> ОСОБЕННОСТИ ТЮРКСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	280-285
<i>Тухтаева Наргисхон Исамутдиновна</i> ОТРАЖЕНИЕ ДУХОВНОГО УПАДКА ОБЩЕСТВА И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	286-292
<i>Gulnora Xolmurodova Sattorovna, Bo'ronova Mekkamtosh Xoliqulovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK LISONIY MANZARASIDA MAQOLLARNING O'RNI	293-297
<i>Алибаева Лола Намазовна</i> ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В РАССКАЗАХ Л. ПЕТРУШЕВСКОЙ	298-303
<i>Eshqurbonova Aziza Bozor qizi</i> DIALOGIK NUTQDA SAVOLLARNING IFODALANISHI	304-308
<i>Norova Rahima Fayzulloevna</i> O'ZBEK VA INGLIZ ADABIY ERTAKCHILIGIDAGI SEHRLI VOSITALARNING QO'LLANISHIDA O'XSHASH JIHATLAR	309-316
<i>Egamberdiyeva Iroda Abdurahimovna</i> TRANSLATIONS OF HISTORICAL WORKS INTO ENGLISH	317-323
<i>Axmedova Adolat Ravshan qizi</i> GASTRANOMIYA TUSHUNCHASI HAMDA GASTRANOMIK REKLAMA MATNLARI	324-330

<i>Asqarova Madina Boymurod qizi</i> KORPUS LINGVISTIKASIDA MATN ANNOTATSIYASINING LINGVISTIK MUAMMOLARI	331-334
--	---------

<i>Калниязов Есемурат Шамшетович</i> ГОСТЕВОЙ ЭТИКЕТ И СИСТЕМА ЦЕННОСТЕЙ	335-342
---	---------

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Bahodir To'raev</i> HUQUQIY MADANIYAT VA HUQUQIY TARBIYANING DEMOKRATIK DAVLAT RIVOJLANISHIDAGI ROLI	343-351
---	---------

<i>Турсоатов Содиқ</i> РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ	352-357
--	---------

<i>Хидиров Фурқат Шукуруллаевич</i> МАҲАЛЛА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСКАНИ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТАРТИБИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ	358-363
---	---------

<i>Рахимбаев Уткир Файзуллаевич</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ ИНФРАСТРУКТУРЫ И СЕРВИСА ДЛЯ ТУРИСТОВ	364-372
---	---------

<i>Турсынбаев Азизбек Халмурзаевич</i> МЕЖВЕДОМСТВЕННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ КАК СПОСОБ РЕАЛИЗАЦИИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ	373-377
--	---------

<i>Yakubov Abduraxmon Turayevich</i> TA'LIM HUQUQINING HUQUQIY SAVODXONLIKNI AMALGA OSHIRISHDAGI O'RNI	378-382
---	---------

<i>Rasulov Salimbek Baxtiyor o'gli</i> YEVROPA KENGASHINING KORRUPSIYA UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK BO'YICHA KONVENSIYASI – KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING ZAMONAVIY XALQARO HUQUQIY ASOSLARIDAN BIRI SIFATIDA	383-387
---	---------

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Хайров Расим Золимхон угли</i> АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА	388-395
--	---------

<i>To'rayev Panji To'xtayevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA KURASHCHILARNI PSIXOLOGIK JIHATDAN TAYYORLASH	396-400
---	---------

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA IJTIMOIIY FAOLLIKNING AHAMIYATI	401-406
--	---------

<i>Yuldasheva Sayyora Aliaskarovna</i> TA'LIM TIZIMIDA INGLIZ TILINI INTEGRATSION O'QITISH	407-411
---	---------

<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORT MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA PEDAGOGIK NAZORATNING AHAMIYATI	412-418
---	---------

<i>Абдувахобов Искандер, Гизатулина Ольга Ивановна</i> ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СМЕШАННЫХ СРЕДАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВУЗА	419-426
<i>Назарова Озода Шавкатовна</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ	427-432
<i>Pirnazarova Sevara Doniyor qizi</i> OLIQ O'QUV YURLARIDA XORIJIY TILNI O'QITISHDA O'YIN USULLARINI QO'LLASH	433-438
<i>Ko'ziyeva Gulnoza Maxamadaliyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK SALOHİYATINI OSHIRISH METODIKASI	439-444
<i>Умирзокова Сурайё</i> ТАЛАБАЛАРИНИНГ КИНЕТИК ИНТЕЛЛЕКТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ	445-451
<i>Olimova Nigora</i> MUVAFFAQIYATLI O'RGANISHDA SINFINI BOSHQARISH KO'NIKALARINING AHAMIYATI	452-463
<i>Nabiyeva Firuza Odil qizi</i> "ELEKTROMAGNETIZM" BO'LIMINI O'QITISHDA AMALIY MASHG'ULOTLARNING AHAMIYATI	464-471
<i>Sobirova Oygul Alimovna</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARIDA METODIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING MAVJUD HOLATINI TAHLILYIY VAHOLASH	472-479
<i>Shermatov G'ulom Kaxxorovich</i> IMPROVING THE TECHNIQUE OF BADMINTON SPORTS TRAINING	480-486
<i>Shamirzayeva Zarifa Xudoyorovna</i> TALABALARDA KASBIY KO'NIKALARNI SHAKLLANISHIDA MIKROTA'LIM O'QITISH TEKNOLOGIYASINING SAMARALI JIHLTLARI	487-492
<i>Ziyadullayeva Dilafruz Xudayberdiyevna</i> O'SMIRLARDA YETAKCHILIK XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETINSIYAVIY FAOLIYATNING PEDAGOGIK ASOSLARI	493-498
<i>Muydinov Firuzjon Farxodjonovich</i> TIBBIY TA'LIM TALABALARIDA MEDIAKOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	499-505
<i>Egamberdiyeva Feruza Abdimannonovna</i> MULTIMEDIA TEKNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN DASTURIY TA'MINOTNI LOYIHALASH	506-510
<i>Худойбердиева Дурдона Баходир қизи</i> ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	511-516
<i>Курбонов Дониёрбек Кахрамонович</i> ОБУЧЕНИЕ ПОЭЗИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ	517-524

Shamsiddinov G'iyos Xusniddin o'g'li, Jurayeva Feruza Baxtiyor qizi

IQTISODIYOT YO'NALISHI TALABALARIGA EKONOMETRIKA FANINI O'TISHNING

INTERAKTIV USULLARI 525-532

Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович

ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА

АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ 533-539

Isayev Jahongir Muzaffarovich
Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti
Iqtisodiyot va boshqaruv fakulteti dekani
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori

**SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TIZIMINI TA'MINLASH
IQTISODIY MEKANIZMNING ASOSIY YO'NALISHI SIFATIDA**

Annotatsiya. Maqolada sanoat korxonalarini hayotiy siklining turli bosqichlarida axborotni boshqarish xususiyatlari ko'rib chiqilib, iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida va raqamli iqtisodiyotning rivojlanish qonuniyatlarini hisobga olgan holda axborotni boshqarish tizimini takomillashtirish orqali boshqaruvni takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, iqtisodiyotni raqamlashtirish, korxonaning tashkiliy va boshqaruv innovatsiyalari, axborot oqimi, axborotni boshqarish, korxonaning hayotiy sikli bosqichlari, raqamli platforma, biznes modellar

Isayev Jakhongir Muzaffarovich
Samarkand Institute of Agricultural Innovation and Research
Dean of the Faculty of Economics and Management
Doctor of Philosophy in Economic Sciences

**PROVISION OF INFORMATION SYSTEM IN THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL
ENTERPRISES AS THE MAIN DIRECTION OF THE ECONOMIC MECHANISM**

Abstract. The article examines the characteristics of information management at various stages of the life cycle of industrial enterprises, and offers measures to improve management by improving the information management system in the conditions of digitalization of the economy and taking into account the laws of development of the digital economy.

Keywords: digital economy, digitization of the economy, organizational and management innovations of the enterprise, information flow, information management, stages of the life cycle of the enterprise, digital platform, business models

Исаев Жахонгир Музаффарович
Самаркандский институт сельскохозяйственных инноваций и исследований
Декан факультета экономики и менеджмента
Доктор философии по экономическим наукам

**ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
КАК ОСНОВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА**

Аннотация. В статье рассмотрены особенности информационного управления на различных этапах жизненного цикла промышленных предприятий, предложены меры по совершенствованию управления путем совершенствования системы информационного управления в условиях цифровизации экономики и с учетом закономерностей развития цифровой экономики. экономика.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровизация экономики, организационно-управленческие инновации предприятия, информационный поток, информационный менеджмент, этапы жизненного цикла предприятия, цифровая платформа, бизнес-модели.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I4Y2024N18>

Kirish. Hozirgi vaqtda ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar rivojlanishining zamonaviy o'zgarishlari jahon miqyosida iqtisodiy munosabatlar ham globallashuv ta'sirida yuz bermoqda. Globallashuv nafaqat iqtisodiy, balki alohida mamlakatlar siyosiy tizimlarining ham o'zaro bog'liqligida rivojlantirib boradi, bu esa raqobat omillarining alohida davlatlar hududlarida yoki inson faoliyati sohalaridan tashqarida rivojlanishiga sabab bo'ldi globallashuv jarayonidagi integratsiyalar ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-mafkuraviy muammolar majmuini o'z ichiga olmoqda. Globallashuvning boshqaruv mohiyati aloqa yo'llarini soddalashtirishdan iborat bo'lib, u pirovard natijada bu jarayonning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari – yirik korxonalar qudratining mustahkamlanishiga olib keladi.

Globallashuv jarayonini boshqarish elementi sifatida tadbirkorlikning yangi paradigmasi – ta'minot zanjirini takomillashtirish (*SCM – Supply Chain Management*) tizimidan foydalanilmoqda. Yevropa logistika assosiyatsiyasining bergan ta'rifiga ko'ra, ta'minot zanjiri (SCM) tarmoq tizimida asosiy tamoyillarini ochib beruvchi biznesga integratsiyalashgan yondashuv bo'lib, funksional strategiyalarni shakllantirish, tashkiliy tuzilma, qaror qabul qilish usullari, resurslardan foydalanish, qo'llab-quvvatlash funksiyalari va jarayonlarini amalga oshirish tizimi deb baholanadi. Mazkur tashkiliy tuzilmalar o'rtasidagi asosiy farq – bozor sharoitlariga va o'z manfaatlariga asoslangan ta'minot zanjirini tashkil etuvchi asosiy korxonaning mavjudligidir. Bu korxonaning strategiyasi butun ta'minot zanjirining korporativ strategiyasiga aylandi. Ta'minot zanjirini boshqarish bug'ini barcha boshqaruv vositalari kabi, ijtimoiy va siyosiy ta'sirlarga befarq bo'lib, uning asosiy maqsadi korxonada belgilangan modelda shakllanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Raqamli transformatsiyalar, shuningdek, raqamli iqtisodiyotda elektron axborot almashish bilan bog'liq nazariy, uslubiy va amaliy masalalar N.M. Abdikeyev, G.I. Abdrahmanova, E.N. Ackerman, G.N. Andreyeva, N.V. Apatova, T.I. Bezdenejnix, K.V. Borzenko, O.A. Boris, A.P. Buevich, K. O. Vishnevskiy, L.M. Goxberg, A.I. Demidenko, R.V. Dronova va boshqa olimlarning ishlarida o'z aksini topgan.

Ayrim olimlar raqamli iqtisodiyot “mavjud resurs salohiyati doirasida milliy iqtisodiyotni innovatsion asosda har tomonlama rivojlantirish imkoniyatini beradi” degan gipotezani ilgari suradi [13]. Biroq, so'nggi o'n yilliklar tendensiyalari bu tezisni tasdiqlamaydi. Umuman olganda, innovatsion rivojlanish mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning qonuniyati emas va raqamlashtirish rivojlanishning muqarrar vektoriga aylanishini aytish uchun yetarli asos yo'q. Ta'kidlash joizki, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ayrim yo'nalishlarida erishilgan muayyan yutuqlarga qaramay, umuman olganda, yangi turdagi iqtisodiyotni barpo etish vazifasi to'liq miqyosda hal etilmagan. Va bunga obyektiv va subyektiv xarakterdagi bir qator omillar to'sqinlik qiladi. Fikrimizcha, raqamlashtirish jarayonlarini yo'lga qo'yish uchun mavjud to'siq va cheklovlarni yengib o'tishga qaratilgan katta sa'y-harakatlarni amalga oshirish zarur.

Tahlil va natijalar. Innovatsion jarayonni tashkil etishning quyidagi modellari ajralib turadi [163]:

- texnologik turtki modeli, bunda innovatsion jarayon bosqichlarning chiziqli ketma-ket o'zgarishi bilan ifodalanadi, boshlang'ich nuqtasi fundamental va amaliy tadqiqotlar hisoblanadi;
- bozorni jalb qilish modeli, bunda innovatsion jarayonni boshlash uchun turtki bozor ehtiyojining paydo bo'lishi hisoblanadi;
- oldingi ikkita modelning xususiyatlarini o'zida mujassam etgan kombinatsiyalangan innovatsion jarayon modeli;
- innovatsion jarayon parallel deb hisoblangan integratsiyalashgan biznes-jarayon modeli;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish hisobiga integratsiyalashgan tizimlar va tarmoqlar modeli.

Korxonada axborotni boshqarish samaradorligini oshirish zarurati, birinchi navbatda, zamonaviy dunyoda boshqaruv muammolarini hal qilish qaror qabul qiluvchining xabardorligi bilan bog'liq. Bunday holda rasmiy va norasmiy axborot kanallari muhim ahamiyatga ega. Korxonaning tarkibiy bo'linmalari faoliyati to'g'risida ma'lumotlarning yetishmasligi iqtisodiy yo'qotishlarga olib keladi. Bu ichki axborot oqimlarining to'g'ri ishlashi jarayonining muhimligini belgilaydi, uning asosiy vazifasi xodimlar e'tiboriga ularning samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan tegishli va ishonchli ma'lumotlarni yetkazish va turli xil tashkiliy tuzilmalarni birlashtirishdir.

Korxonada ijtimoiy hodisa sifatida ongli ravishda tashkil etilganligini, ya'ni boshqaruv ta'siri natijasida tashkil etilishini hisobga olgan holda, ishlab chiqarishning birgalikdagi sa'y-harakatlari bilan amalga oshirilishi kerak bo'lgan sanoat korxonalarining raqobatbardoshligi va samaradorligini oshirish uchun zaxirani izlash, fan va ta'lim bilan tashkiliy va boshqaruv innovatsiyalari tomoniga yo'naltirilishi darkor, shu jumladan:

- 1) yangi tashkiliy shakllar va tuzilmalar;
- 2) boshqaruvning yangi usullarini qo'llash kabilar kiradi [3].

Shunday qilib, shuni ta'kidlash kerakki, hayot siklining turli bosqichlarida axborotni boshqarishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish jarayoni korxonaning tashkiliy va boshqaruv innovatsiyasi bilan bog'liq.

Bugungi kunda iqtisodiy munosabatlarda qo'llanilayotgan biznes modellarini quyidagi turlarga ajratish mumkin:

- "mahsulot yaratish" biznes modeli – moddiy mahsulotlar yaratish bilan bog'liq bo'lib, unga barcha moddiy ne'matlar yaratuvchi biznes subyektlari hamda yaratilgan mahsulot va qurilishning harakatini ta'minlovchi xizmat sohasidan tashkil topadi (mavjud biznes subyektlarining 2/3 qismi tegishli); - "xizmatlarni yaratish" biznes modeli – malakali mutaxassislarni yollash va ularning kasbiy kompetensiyalarini bilan parallel ravishda yaratiluvchi qurilish darajasini ham rivojlantiruvchi bank, sug'urta, maslahat, injiniring va boshqa xizmat korxonalari faoliyatida qo'llaniluvchi biznes modeli bo'lib, jahondagi mavjud korxonalarining 1/4 qismi ushbu biznes modeli asosida faoliyat ko'rsatadi;

- "texnologiyalar yaratish" biznes modeli – kam xarajatli nomoddiy mahsulotlar, intellektual resurslar va uning himoyasini ta'minlovchi texnologiyalarni yaratish bilan shug'ullanuvchi dasturiy loyihalar, nano va biotexnologiyalarni yetkazib beruvchi subyektlar faoliyatida qo'llaniluvchi biznes modeli (mavjud korxonalarining 10 %ga yaqinida qo'llaniladi);

- “tarmoqli aloqalarni yaratish” biznes modeli – yuqorida ko‘rsatib o‘tilgan biznes modellari asosida faoliyat ko‘rsatuvchi korxonalarining kooperatsiyasi asosida ular o‘rtasidagi munosabatlarni osonlashtiruvchi, tranzaksiya xarajatlarini minimallashtiruvchi tarmoq aloqalarini tashkil etuvchi raqamli platformalar negizidagi biznes modeli (mavjud korxonalarining 1 %dan kamrog‘ida qo‘llaniladi).

Shuni alohida ta‘kidlab o‘tish lozimki, “texnologiyalar yaratish” va “tarmoqli aloqalarni yaratish” biznes modellari iqtisodiy mohiyatiga ko‘ra “qurilish materiallari yaratish” modeliga o‘xshash, biroq har ikki model “qurilish materiallari yaratish” modelidan texnologiyalardan tarmoq aloqalari negizida foydalanish imkonini berish orqali samarali qurilish almashinuvi tizimini shakllantirishi bilan farqlanadi. “Texnologiyalar yaratish” va “tarmoqli aloqalarni yaratish” biznes modellari asosida faoliyat ko‘rsatuvchi tadbirkorlik subyektlari o‘z qurilishini raqamli platformalar asosida taklif etadilar. Ular moddiy ne‘matlar yaratishning an‘anaviy o‘zgarmas va chizikli zanjirini qiymat yaralishining ko‘p tomonlama va tarmoqlararo zanjiriga aylantirib, mijoz uchun qulay natija beruvchi qurilish majmuini taklif etadilar. Raqamli platformalar asosidagi “tarmoqli aloqalarni yaratish” biznes modeli uchun ikki asosiy tamoyil – mahsulotning xizmat formati va to‘lovning egiluvchan shakli xosdir. Ushbu biznes modelining joriy etilishi yuqoridagi 3 ta modellarni o‘ziga birlashtirgan holda mohiyat jihatidan iqtisodiyotning 3 ta sektorga ajratilishini inkor qilgan holda servislashuvga asoslangan yagona sektorni shakllantiradi.

Rivojlangan mamlakatlarning raqamli platforma asosidagi biznes modellardan foydalanish tajribasi tahlili ushbu tizimni sinergiya effektidan maksimal foydalangan holda keng ko‘lamda va tarmoqni keskin kengaytirish orqali amalga oshirish samarali ekanligini ko‘rsatadi.

Axborot sohasida, boshlang‘ich bosqichida interfaol muloqot usullari qo‘llaniladi, yuzma-yuz interaktiv ish shakllari, korporativ media vositalari faol qo‘llaniladi (ommaviy axborot vositalari, intranet orqali muhokamalar o‘tkazish, Internet-konferensiyalar, video konferensiyalar tashkil etish va h.k.). Aloqa sohasidagi ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun reklama va (yoki) kadrlar sohasidagi mutaxassislar jalb qilinadi, chunki ularning kasbiy mahorati ularga ushbu muammolarni hal qilishga imkon beradi.

Ushbu bosqichda “axborotni qabul qilish va uzatish” bosqichi juda muhim bo‘lib, axborot egalari asosiy xodimlarga aylanadi va ma‘lumotlar ularning faoliyat turiga ko‘ra tashkilotning tarkibiy bo‘linmalarida to‘planadi. Axborot ochligini boshdan kechirgan rahbariyat xodimlarni bir-biriga ma‘lumot uzatishni o‘rgatish uchun ko‘p kuch sarflaydi, ko‘pincha ma‘lumot uzatish ko‘nikmalariga ega bo‘lgan xodimlar undan o‘zlari uchun maksimal foyda keltira boshlaydilar. Ma‘lumotni taqdim eta oladigan (xohlagan) yoki qila olmaydigan (xohlamaydigan) xodimning garovi bo‘lgan vaziyatning murakkabligini tushungan rahbariyat ushbu jarayonni boshqarishga harakat qilmoqda.

Biroq, ma‘lumotlarning uzatilishi va mavjudligi va yo‘qligi ustidan nazorat qilish juda qiyin bo‘lishi mumkin va mavjud vaziyat rahbariyatni axborot ma‘lumotlarini saqlash va qayta ishlashni mexanizatsiyalashni rivojlantirishning keyingi bosqichiga o‘tishga majbur qiladi.

Axborot sohasidagi o‘sish bosqichida asosiy vazifa axborot ma‘lumotlarini tizimlashtirishdir. Axborotni saqlash, to‘ldirish va tezkorlik bilan ta‘minlash muammolarini hal qilish uchun turli xil axborot tizimlari joriy etilmoqda: munosabatlarni boshqarish uchun — CRM, xodimlar bilan — HRM, axborot oqimlarini tartibga solish uchun — elektron hujjat

aylanishi va boshqalar. Bunday holda, ma'lumotlar ombori alohida birlik emas, balki resurslarni boshqarish uchun ishchi vosita bo'lgan umumiy server (biznes dasturiy ta'minot), shu jumladan, va axborot. Shu bilan birga, axborot iste'molchisining xabardorligi ushbu sohadagi mutaxassislar tomonidan "xodimlarning kirish huquqlari" ni belgilashga bog'liq.

Shunday qilib, "axborot oqimi" jarayoni allaqachon ajratilgan, ammo u hali ham egasiga ega emas.

Shu bilan birga, aloqa kanallarining har qanday o'zgarishi (masalan, ma'lumotlarga kirish huquqini berishda) ko'pincha menejmentning samarasizligi va zaif nazoratidan aziyat chekadi. Ushbu bosqichda tizimning axborot komponentini takomillashtirish haqida savol tug'iladi: marketing kommunikatsiyalarini, moliyaviy va moddiy oqimlarni boshqarish va boshqalar. [4].

Axborotni boshqarishning yangi usullarini joriy etish samaradorligini aniqlashda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan muhim diagnostika mezoni shundan iboratki, tashkilotning rivojlanishi va uning hayot siklining turli bosqichlaridan o'tishi jarayonida "axborot oqimi" jarayoni rivojlanadi. "Axborotni boshqarish"ga kiradi.

Axborotni boshqarish tizimi tashkilotga boshqa biznes jarayonlarida kichik jarayonlar bo'lgan ilgari bir-biridan farq qiladigan texnologiyalarni birlashtirish va ular asosida mustaqil biznes jarayonini shakllantirish imkonini beradi, bu nafaqat kirish va chiqishga ega, balki uning natijalarini baholashga imkon beradi. faoliyat ko'rsatmoqda. Tashkilotning axborot resurslaridan foydalanish ustidan doimiy nazorat faqat rahbariyatni axborotga bo'lgan ehtiyojni rejalashtirish, axborotni uzatish uchun aloqa kanallarini ta'minlash, uning to'yinganligi va samaradorligini nazorat qilish yo'li bilan axborotni boshqarishga majbur qiladigan axborotni boshqarish tizimini joriy etish bilan mumkin [4].

Milliy iqtisodiyotlarning rivojlanib borishi va korxonalar o'rtasidagi munosabatlarning kengayishi, shuningdek, "ko'plab foydalanuvchilar – iste'molchilar va turli xil mahsulotlar, qurilish va axborot yetkazib beruvchilar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik jarayonini amalga oshiradigan sifatli yangi texnik baza hisoblangan yuqori texnologiyali raqamli platformalarni talab qiladi. Texnik jihatdan raqamli platformalar raqamli qurilmalar, dasturiy mahsulotlar va axborot qurilishini o'z ichiga oladi" [6].

Taraqqiyotning bugungi bosqichida iqtisodiyotning raqamlashuvi natijasida moddiy ishlab chiqarish sohalaridagi korxonalar va tizimlarda mahsulot ishlab chiqarish jarayoni raqamli platformalar negizidagi servislashuv yuzaga tendensiyalarni keltirib chiqardi va shu bilan mahsulot hamda xizmat ko'rsatish qurilishni ishlab chiqarish jarayoni ham bir bo'g'ini sifatida namoyon bo'lmoqda

Texnologiyalarni raqamlashuvidan keng foydalanish iqtisodiy o'sish uchun omil bo'libgina qolmasdan, balki amalda ishlab chiqarish tarmoqlari va bozorlarni tubdan o'zgartiruvchi, ularni isloh qiluvchi elektron biznes modellarini ifodalaydi. Raqamli platforma elektron biznes modeli hisoblanib, platformalarning bir nechta bir tarmoq ichida mavjud bo'lishi, shuning uchun ham raqamli platformalar o'rtasidagi raqobat obyektiv bozor jarayonini eslatadi. Ekspertlar sakkizta asosiy SCM vazifalarini belgilagan bo'lib, bizning fikrimizcha, ularning yarmini raqamli muhitdan tashqarida amalga oshirish mumkin emas. Ushbu vazifalar qatoriga mijozlar bilan munosabatlarni tashkil etish, mijozlarga xizmat ko'rsatish, talabni qondirish va buyurtmani bajarish kabi SCM funksiyalarini kiritish mumkin.

Raqamli platformalar iste'molchilarga platforma funksiyasidan tashqarida bo'lgan tovarlar va qurilishni olish uchun kirishni ham ta'minlaydi. Undan foydalangan holda ishlab chiqaruvchilar ko'plab mijozlarga o'z mahsulotlarini reklama qildi va qurilishini taklif etadilar.

Raqamli platformalar elektron axborot almashish davrida jamlangan va zamonaviy standartlar asosida tuzilgan asosiy va ochiq ma'lumotlardan foydalanadi. Platformalar elektron ma'lumotlar almashinuvi (EDI) uchun aloqa muhitini ta'minlovchi avtomatlashtirilgan tizimlarga asoslangan bo'lib, yuqori darajali integratsiya tizimlari sifatida davlat-xususiy sherikchilik asosida mijozlar uchun qurilishni qo'llab-quvvatlash, jismoniy shaxslar o'rtasidagi hamkorlikni ta'minlash, korxonalar va davlat qurilishi o'rtasidagi xizmat aloqalarini ta'minlaydi. Barcha ishlab chiqarish sohalarida qo'llanilayotgan raqamli platformalar munosabatlar ishtirokchilari o'rtasida hamkorlik aloqalarini ta'minlaydi, ishtirokchilar uchun ochiq va axborot xavfsizligi masalasini hal qiladi.

“Raqamli platformalar ta'minot zanjirlari va tizimlari umumiy xarajatlari tarkibida sezilarli ulushga ega bo'lgan tranzaksiya xarajatlari bir necha marta kamaytiradi. Ma'lumki, tranzaksiya xarajatlari quyidagilarni o'z ichiga oladi” [7]:

- biznes munosabatlariga ikki yoki undan ko'p ishtirokchilar ishtirok etganda rejalarni ishlab chiqish, qaror qabul qilish, va faoliyatni tashkil etish, uning hamkorlik faoliyati va muhokamadagi shartlarini belgilash uchun xarajatlari;

- rejaga o'zgartirish kiritish va bitim shartlarini qayta ko'rib chiqish hamda stress nizolarni hal qilish xarajatlari;

- ishtirokchilarning erishilgan kelishuvlarga rioya qilishini ta'minlash xarajatlari;

- tranzaksiya xarajatlariga qo'shma qarorlar, tuzilgan shartnomalar va mavjud tuzilmalarning samarasizligi natijasida yuzaga keluvchi yo'qotishlar va bularning sharoitlar o'zgarishiga aks ta'siri rejalarning samarasiz tuzilishi natijasida yuzaga keluvchi yo'qotishlar ham kiradi.

Raqamli platformalarda mijozlar va yetkazib beruvchilar bilan aloqalar samarasi tarmoq samarasi ko'rsatkichi orqali aniqlanadi.

Xulosa. Raqamli integrator ko'rinishida faoliyat olib boruvchi raqamli platforma negizidagi modelning tashkiliy-iqtisodiy tizimi ta'minot zanjiri raqamli boshqaruvi (SCM) bilan birgalikda resurslarni raqamli boshqarish tizimi (ERP)ni ham o'z ichiga olishi tizimdan bir vaqtning o'zida faoliyatni tashkil etish va boshqarish jarayonlarini amalga oshirish imkonini beradi.

Avtomatlashtirilgan ombor, avtomatik identifikatsiya va raqamli dasturiy boshqaruv axborot tizimi modelining bir xil guruhga kiruvchi mahsulot (xizmat)lar ishlab chiqaruvchi korxonalar yoki korxonalar birlashmasida qo'llanilishi tizim tarkibiga kiruvchi ishtirokchilar uchun quyidagi afzalliklarni yuzaga keltiradi:

1. Ishtirokchilarning ikkinchi tomon bilan bog'lanishi uchun sarflanadigan vaqt chegarasini keskin qisqartiradi.

2. Tomonlar o'rtasidagi bitimlar tuzish bilan bog'liq tranzaksiya xarajatlari bir necha marta qisqaradi.

3. Mahsulot va qurilishni yaratuvchi korxonalar uchun mijozlarni qidirib topish va ular bilan kelishuvlar tuzish uchun ortiqcha xarajatlarni keskin qisqartiradi.

4. Korporativ tizim (raqamli platforma) negizida tashkil etilgan jarayonlarni boshqarish faqatgina platformadagi ma'lumotlar tahlili asosida amalga oshirilishi natijasida o'rtadagi qo'shimcha boshqaruv bo'g'inlarini keskin qisqartirish imkonini beradi.

5. Korporativ boshqaruv tizimiga tahlil uchun berilayotgan ma'lumotlarning noaniqlik darajasi pasayishi hisobiga tizim faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklar darajasi qisqaradi.

6. Mahsulotlar sifati va moddiy xususiyatlarini standartlashtirish orqali ularni unifikatsiyalash imkonini oshiradi.

7. Platformaning buyurtmalar bo'yicha ma'lumotlardagi o'zgarishlarga sezgirliги orqali mahsulot (xizmat)lar oqimini qisqa vaqt ichida tartibga solish imkonini oshiradi.

8. Eng muhimi – buyurtmalarni personallashtirgan ehtiyojlardan kelib chiqqan holda mijozlarga taqdim etish imkonini kengaytiradi.

Литература/Адабиётлар/References:

1. Буевич А.П. Цифровизация и инноватизация экономического пространства: вопросы взаимовлияния и взаимозависимости / Буевич А.П., Терская Г.А. // Вестник Тверского государственного университета. Серия: Экономика и управление. 2019. № 3. С. 130-140.
2. Rothwell R. Towards the Fifth-generation Innovation Process // International Marketing Review. 1994. Vol. 11, is. 1. P. 7–31.
3. Карлик А. Е., Платонов В. В. Организационно-управленческие инновации: резерв повышения конкурентоспособности российской промышленности // Экономическое возрождение России. 2015. № 3. С. 33-44.
4. Минченко Л. В., Яковлева Н. П. Проблема коммуникаций при обработке информационных потоков // Научный журнал НИУ ИТМО. Сер.: Экономика и экологический менеджмент. 2015. № 4. С. 270-278
5. Антохина Ю. А., Колесников А. М., Храповицкая Е. М. Особенности организационной структуры управления на различных этапах жизненного цикла образовательной организации // Вестник экономической безопасности. 2016. № 2. С. 275-280.
6. Большаков С.Н., Лескова И.В., Большакова Ю.М. Цифровая экономика как составляющая технологической платформы государственной политики и управления // Вопросы управления. 2017. № 1 (25). С. 64-70.
7. Сток Дж.Р., Ламберт Д.М. Стратегическое управление логистикой. М.: ИНФРА-М, 2005
8. Yuldasheva, N. (2022). Scientific and Theoretical Aspects of the Development of Innovative Strategies in the Management of Industrial Enterprises. Bulletin of Science and Practice, 8(5), 457-461. (in Russian). <https://doi.org/10.33619/2414-2948/78/53>
9. Yuldasheva, N.A. Issues of active development of the digital economy. ISJ Theoretical & Applied Science. 05 (97). 375-379. Doi: <https://dx.doi.org/10.15863/TAS>
10. Yuldasheva, N.A. Factors influencing the personnel management system in industrial enterprises. Journal of Management Value & Ethics. July-Sept. 21 Vol. 11 No.03. SJIF 7.201 & GIF 0.626. <https://www.jmveindia.com/journal/JULY-SEPT%2021%20final.pdf>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).